

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING MULOQOT, TADQIQOT, YARATUVCHANLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA "4 K" MODELINING AHAMIYATI

*Toshkent shahar Uchtepa tuman 295-sonli
maktabining Boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi
Imomova Surayyo Xasanovna*

Annotatsiya: Boshlang'ich sinf o'quvchilarining muloqot, tadqiqot va yaratuvchanlik ko'nikmalarini rivojlantirishda "4 K" modeli muhim o'rin tutadi. Bu model zamonaviy ta'lim jarayonida talab qilinadigan asosiy kompetensiyalarni o'z ichiga oladi va o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshirish, balki ularni keng qamrovli shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf, hamkorlik, mustaqil fikrlash, ko'nikma, tanqidiy fikrlash, zamonaviy yondashuvlar, muloqot.

Boshlang'ich ta'lim ta'lim tizimining eng muhim bosqichlaridan biri bo'lib, unda bolalarning asosiy bilim, ko'nikma va qadriyatlari shakllanadi. Bu davrda o'quvchilar nafaqat fanlarni o'rganadilar, balki muloqot qilish, muammolarni hal etish, ijodiy fikrlash kabi hayotiy ko'nikmalarni ham egallaydilar. Shu bois, boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishiga katta e'tibor qaratiladi. "4 K" modeli to'rt asosiy ko'nikmani o'z ichiga oladi: muloqot (communication), hamkorlik (collaboration), tanqidiy fikrlash (critical thinking) va yaratuvchanlik (creativity). Har bir ko'nikma o'quvchilarning kundalik hayotda va kelajakdagi kasbiy faoliyatlarida muvaffaqiyat qozonishlari uchun zarurdir. Boshlang'ich sinfda ushbu ko'nikmalarni shakllantirish esa o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi, ularda mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Muloqot ko'nikmasi o'quvchilarni o'z fikrlarini aniq va to'g'ri ifoda etishga o'rgatadi. Bu ko'nikma nafaqat og'zaki, balki yozma shaklda ham muhimdir. O'quvchilar bir-birlari bilan samarali muloqot qilishni o'rganib, o'zaro hurmat va tinglash madaniyatini rivojlantiradilar. Muloqot jarayonida ular o'z fikrlarini boshqalar bilan bo'lishadi, fikr almashadilar va jamoaviy ishda faol ishtirok etadilar. Bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Hamkorlik ko'nikmasi esa o'quvchilarni guruhda ishlashga o'rgatadi. Ular birgalikda muammolarni hal qilish, loyihalar yaratish va bir-biridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Hamkorlik jarayonida o'quvchilar bir-birining fikrlarini hurmat qilishni, mas'uliyatni bo'lishishni va umumiy maqsad sari intilishni o'rganadilar. Bu esa ularning jamoaviy ruhini oshiradi va ijtimoiy moslashuvchanliklarini rivojlantiradi.[1]

Tanqidiy fikrlash ko'nikmasi o'quvchilarga ma'lumotlarni tahlil qilish, muammolarni aniqlash va asosli xulosalar chiqarish imkonini beradi. Bu ko'nikma yordamida o'quvchilar o'z fikrlarini asoslashni, dalillarni taqdim etishni va noto'g'ri ma'lumotlarni tan olishni o'rganadilar. Tanqidiy fikrlash ularni passiv qabul qiluvchilardan faol bilim egalariga aylantiradi, ularning mustaqil o'ylash qobiliyatini oshiradi. Yaratuvchanlik ko'nikmasi esa o'quvchilarning yangi g'oyalar ishlab chiqish, muammolarga noodatiy yondashuvlar topish va o'z fikrlarini erkin ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi. Yaratuvchanlik o'quvchilarga o'z qiziqishlari va istaklarini amalga oshirishga imkon beradi, ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Bu ko'nikma orqali o'quvchilar o'ziga xos, mustaqil va ijodiy shaxs sifatida shakllanadi.[2]

"4 K" modeli asosida ta'lim jarayoni o'quvchilarning faolligiga asoslanadi. O'qituvchilar darslarni interaktiv usullarda tashkil qilib, o'quvchilarni muammolarni hal qilishga, guruhda ishlashga va yangi g'oyalar yaratishga undaydilar. Masalan, loyiha asosida o'qitish, muammoga yo'naltirilgan o'qitish, o'yinlar va muhokamalar yordamida o'quvchilar o'z ko'nikmalarini amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining muloqot, tadqiqot va yaratuvchanlik ko'nikmalarini rivojlantirishda "4 K" modelining ahamiyati shundaki, u ularni zamonaviy hayotga tayyorlaydi. Bugungi kunda tezkor o'zgarishlar va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi sharoitida o'quvchilarning nafaqat bilimga, balki turli ko'nikmalarga ega bo'lishlari talab etiladi. "4 K" modeli esa bu talablarni qondirishda samarali vosita hisoblanadi. Muloqot qilish qobiliyati o'quvchilarga jamiyatda o'z o'rnini topishga yordam beradi. Ular o'z fikrlarini aniq ifoda etish, boshqalarni tinglash va tushunish orqali ijtimoiy munosabatlarni yaxshilaydilar. Bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot ko'nikmalari esa o'quvchilarni mustaqil bilim olishga, ma'lumotlarni izlash va tahlil qilishga o'rgatadi. Bu ko'nikmalar yordamida ular o'z qiziqishlari bo'yicha chuqurroq bilimga ega bo'ladilar va o'rganish jarayonida faollik ko'rsatadilar. Tadqiqot faoliyati o'quvchilarda mustaqil fikrlashni va muammolarni hal qilishni rag'batlantiradi. Yaratuvchanlik esa o'quvchilarning o'z fikrlarini yangi va noyob shakllarda ifoda etishlariga imkon beradi. Bu ko'nikma ularni o'z qobiliyatlarini sinab ko'rishga, yangi g'oyalar ishlab chiqishga va ijodiy faoliyatga jalb qiladi. Yaratuvchanlik rivojlangan o'quvchilar kelajakda innovatsion yondashuvlarni qo'llay oladigan yetuk shaxslar bo'lib yetishadilar.[3]

"4 K" modeli ta'lim jarayonida o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Bu model yordamida o'quvchilar nafaqat fan bilimlarini o'zlashtiradilar, balki hayot uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ham egallaydilar. Shu bilan birga, ular mustaqil fikrlash, jamoada ishlash va yangi g'oyalar yaratish qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Ta'limda "4 K" modelini qo'llash o'qituvchilardan ham yangi yondashuvlarni talab qiladi. Ular o'quvchilarning faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularni

rag'batlantirish va har bir o'quvchining individual qobiliyatlarini hisobga olishga intilishlari lozim. Shuningdek, darslarni interaktiv va qiziqarli qilish uchun zamonaviy texnologiyalar va metodlardan foydalanish muhimdir. Boshlang'ich sinfda "4 K" modelini tatbiq etish orqali o'quvchilar nafaqat bilim olishadi, balki o'zlarini erkin ifoda etish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va murakkab vazifalarni hal qilishga o'rgatadilar. Bu esa ularning kelajakdagi ta'lim va hayotdagi muvaffaqiyatlariga mustahkam poydevor yaratadi.[4]

Xulosa: Shunday qilib, "4 K" modeli boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning muloqot, tadqiqot va yaratuvchanlik ko'nikmalarini rivojlantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Bu model nafaqat ularning bilim darajasini oshiradi, balki ularni mustaqil, ijodiy va samarali shaxslar sifatida shakllantiradi. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi ham aynan shundan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaeva, M. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining muloqot madaniyatini shakllantirish jarayoni. Ilmiy anjuman materiallari, Toshkent.
2. Karimov, S. (2023). Boshlang'ich sinfda ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning amaliy jihatlari. Pedagogika va psixologiya jurnali, 12(3), 45-53.
3. Tursunova, N. (2025). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining til ko'nikmalarini rivojlantirish metodikalari. Ta'lim sohasidagi ilmiy tadqiqotlar, 7, 78-85.
4. Rustamov, D. (2024). Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda interaktiv usullar. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, 5(2), 30-38.
5. Islomova, L. (2023). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirish. Pedagogik innovatsiyalar, 9(1), 22-29.
6. Qodirov, A. (2025). Yaratuvchanlik ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari. O'zbekiston ta'limi, 3, 55-63.
7. Ergashev, J. (2024). "4 K" modeli asosida boshlang'ich ta'limda ko'nikmalarni rivojlantirish. Ta'lim va rivojlanish, 10(4), 12-20.